

Gospodarka dawnej Polski

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim.

Uczeń:

4) umieszcza w czasie i opisuje najważniejsze wydarzenia w dziedzinie polityki wewnętrznej ostatnich Jagiellonów

6) opisuje model polskiego życia gospodarczego w XVI wieku, uwzględniając działalność gospodarczą polskiej szlachty i rolę chłopów

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- datę: 1520,
- podziały społeczne wewnątrz stanu szlacheckiego,
- sposoby, za pomocą których szlachta powiększała folwarki,
- przykłady towarów importowanych do Polski i eksportowanych z kraju.

ROZUMIE

- pojęcia: import, eksport, folwark, pańszczyzna, system folwarczno-pańszczyźniany, sptaw zboża, flisacy, spichlerz,
- co spowodowało różnice w rozwoju gospodarczym między Wschodem i Zachodem Europy,
- motywy, którymi kierowała się szlachta, powiększając folwarki,
- znaczenie prowadzenia badań historycznych dla poznawania przeszłości,
- dlaczego Polskę nazywano spichlerzem Europy,
- z czego wynikały rola i znaczenie Gdańska w państwie polsko-litewskim.

POTRAFI

- scharakteryzować gospodarkę państwa polsko-litewskiego,
- wskazać najważniejsze różnice w rozwoju gospodarczym Europy Zachodniej i Europy Wschodniej,
- przedstawić relacje między szlachtą a chłopami,
- wyjaśnić, jaki wpływ na działania szlachty miało zjawisko drożenia żywności,
- ocenić postępowanie szlachty wobec chłopów w XV i XVI w.,
- opisać los chłopów w XV i XVI w.,

- dostrzec wpływ odzyskania przez Polskę Pomorza Gdańskiego i Gdańska na rozwój gospodarczy państwa,
- opisać, jak sptawiano zboże do Gdańska,
- analizować symbolikę obrazu i wyciągać wnioski na temat roli i pozycji Gdańska w państwie polsko-litewskim,
- dostrzegać mocne i słabe strony Gdańska jako miasta portowego,
- analizować dane statystyczne,
- wskazać mocne i słabe strony gospodarki państwa polsko-litewskiego w XV i XVI w.

CZAS ZAJĘĆ

2 godziny lekcyjne.

I. Wprowadzenie

Prosimy uczniów o przypomnienie, w jakich okolicznościach Polska odzyskała Pomorze Gdańskie i jakie znaczenie miał ten fakt dla rozwoju gospodarczego państwa polskiego.

Wyświetlamy na rzutniku lub tablicy multimedialnej zdjęcie skojarzeń uczniów związanych z hasłem: *złoty wiek* i informujemy, że ta lekcja będzie poświęcona zagadnieniu gospodarki.

Podajemy temat i formułujemy cele lekcji.

II. Rozwinięcie

Rozdajemy karty pracy nr 1 ► oraz zestawy puzzli ► . Wyjaśniamy uczniom, że ich zadaniem będzie takie ułożenie puzzli, aby utworzyły obrazek przedstawiający mapę Europy z naniesionymi wiadomościami dotyczącymi jej gospodarki.

Korzystając z metody opisu, charakteryzujemy sytuację gospodarczą w Europie Zachodniej w XVI stuleciu, po czym przedstawiamy wpływ zmian, jakie nastąpiły w tej części kontynentu, na gospodarkę państwa polsko-litewskiego. Korzystamy przy tym z mapy ściennej: wskazujemy właściwą część Europy w odniesieniu do każdej nowej informacji.

Po zakończeniu opisu odczytujemy informacje umieszczone na puzzlach i zadajemy pytanie, której części Europy one dotyczą. Jeżeli odpowiedź będzie brzmiała „Europa Wschodnia”, to dany element powinien znaleźć się po prawej stronie, jeśli „Europa Zachodnia” – po lewej (o położeniu każdego puzzla uczeń decyduje samodzielnie).

Po wykonaniu zadania prosimy o przyklejenie wszystkich puzzli w pustej ramce w zadaniu A w karcie pracy nr 1. Jeśli ktoś nie ułożył ich poprawnie, polecamy mu ponowić próbę.

W podsumowaniu tej części lekcji proponujemy krótką zabawę. Dzielimy uczniów na dwie grupy. Pierwsza otrzymuje dużą kartkę z napisem „Mieszkańcy Europy Zachodniej”, a druga – z napisem „Mieszkańcy Europy Wschodniej”. Następnie wybranym osobom z obu grup zadajemy pytania:

- Jaki typ gospodarki rozwija się w twojej części Europy?
- Czego ci brakuje?
- Dlaczego tego nie masz?
- Gdzie możesz to uzyskać?
- Co możesz dać w zamian?

Zabawa ma zwrócić uwagę uczniów na sieć powiązań gospodarczych między Wschodem i Zachodem Europy w XVI w.

W kolejnej części zajęć skupimy się na skutkach podziału gospodarczego Europy, jakie nastąpiły w państwie polsko-litewskim.

Prosimy uczniów o określenie, w której części Europy znajduje się państwo polsko-litewskie. Następnie rozdajemy im karty pracy nr 2 i polecamy je uzupełnić na podstawie podrozdziału *Folwark i pańszczyzna* (s. 50–51).

Po wykonaniu przez uczniów zadania prosimy chętne osoby o odczytanie informacji zapisanych na kartach pracy. Szczególną uwagę poświęcamy motywom szlachty, która zapoczątkowała działania prowadzące do pogorszenia sytuacji chłopów. Odczytujemy na głos tekst źródłowy (s. 52) i zadajemy pytania:

1. Jakich informacji o sytuacji chłopów dostarcza ta relacja?
2. W jakim celu powstała?
3. Jak sądzicie, czy ten opis odnosi się do wszystkich chłopów mieszkających na ziemiach polskich? Dlaczego?
4. Które fragmenty tej relacji mogą być mało wiarygodne? Co o tym świadczy?

Analizując tekst źródłowy, konfrontujemy go z informacjami na temat aktualnego stanu badań historycznych dotyczących pozycji chłopów w relacjach ze szlachcicem. Zwracamy uwagę, że do niedawna większość historyków sądziła, że polscy chłopcy byli – jak mówił autor relacji – niewolnikami. Dziś działania szlachty nie są już tak surowo oceniane jak wcześniej, choć nikt nie twierdzi, że wszystkim chłopom żyło się dobrze.

W kolejnej części lekcji prosimy uczniów, aby zapoznali się z zadaniem B w karcie pracy nr 1. Wyjaśniamy, że będzie polegało na uzupełnieniu brakujących informacji, które w szczególny sposób zaakcentujemy w trakcie naszej wypowiedzi.

Korzystając z treści podrozdziału *Wisłą do Gdańska* (s. 52–53) oraz z zamieszczonych tam ilustracji, przedstawiamy etapy transportu towarów Wisłą do portu w Gdańsku. Podczas wypowiedzi podkreślamy hasła: *spichlerz, sptaw rzeczny, port*, a także podajemy przykłady towarów wysyłanych na Zachód i stamtąd sprowadzanych.

Uczniowie uzupełniają informacje na mapie w karcie pracy nr 1. Prosimy wybraną osobę o odczytanie informacji zapisanych w legendzie i pod nią. Uczniom, którym nie udało się wykonać zadania poprawnie, polecamy naniesienie poprawek.

Wyświetlamy na rzutniku lub tablicy multimedialnej obraz *Apoteoza Gdańska* autorstwa Izaaka van den Blocke.

Wyjaśniamy uczniom, że ich zadaniem będzie ustalenie, w jaki symboliczny sposób autor tego dzieła chciał ukazać rolę i miejsce Gdańska w państwie polsko-litewskim w latach największej świetności miasta.

Dzielimy uczniów na zespoły i każdemu dajemy ilustrację z fragmentem obrazu ► oraz pytaniami pomocniczymi ► . Prosimy uczniów, aby skoncentrowali się na symbolice obrazu i zastanowili się nad tym, co autor chciał przez nią powiedzieć odbiorcy (komentarz do lekcji).

Uczniowie analizują obraz, a po upływie wyznaczonego czasu przedstawiciele zespołów prezentują wyniki swojej pracy oraz wysnute na podstawie analizy obrazu wnioski dotyczące pozycji i znaczenia miasta

W podsumowaniu tej części zajęć analizujemy dane statystyczne dotyczące sprzedaży zboża przez Gdańsk i staramy się określić, od kiedy i jak długo trwał złoty wiek tego miasta.

III. Podsumowanie

Korzystając z arkusza analizy SWOT (materiał dla nauczyciela) ► dokonujemy oceny pozytywnych i negatywnych zjawisk, do jakich doszło w gospodarce państwa polsko-litewskiego na przełomie XV i XVI w.

Metody kontroli

Ćwiczenia 2 i 3 (zeszyt ćwiczeń, s. 25–26).

Praca domowa

Ćwiczenie 4 (zeszyt ćwiczeń, s. 26).

Materiał dla nauczyciela

Analiza SWOT

Jest to metoda kształcąca umiejętność analizy i oceny różnorodnych problemów, zjawisk oraz procesów, która prowadzi do podjęcia decyzji. Wymaga ona podejścia do problemu w sposób krytyczny i twórczy.

Metodą tą można pracować w grupach lub z całą klasą. Rola nauczyciela polega na przedstawieniu konkretnego problemu oraz sprawowaniu opieki merytorycznej nad dyskutującymi grupami. Zadaniem uczniów jest określenie mocnych stron problemu i wynikających z nich szans oraz słabych stron zagadnienia i związanych z nimi zagrożeń. Wnioski z analizy uczniowie wpisują do rubryk w odpowiednio przygotowanym arkuszu.

Przebieg

Diagnoza (ocena) problemu, zjawiska czy procesu postawionego przez nauczyciela.

1. Poszukiwanie możliwego rozwiązania problemu i określenie jego mocnych i słabych stron oraz wynikających z nich szans i zagrożeń.
2. Wybór rozwiązania i przedstawienie go przez sprawozdawców grup na forum klasy.

Komentarz do lekcji

W celu ułatwienia uczniom zadania możemy im zaproponować np. skorzystanie ze strony <http://ibedeker.pl/obiekty/apoteoza-gdanska-izaaka-van-den-blocka>, gdzie znajduje się skrócona interpretacja elementów tego obrazu.